

SKOMINE PERFORMATIVNEGA

APRIL 2009 , AVTOR: TOMAŽ TOPORIŠIČ

SI-GLEDAL

"To je umetniška oblika, ki jo imam najraje, ker se dogaja v živo. Med odrom in avditorijem neogibno nastaja neposreden odnos, ki ga pri filmu ne more biti. Pri filmu [...] lahko ljudje odidejo ven ali preklopijo, ne da bi to vplivalo na film, ki se nespremenjen vrti naprej. Če pa kdo pri Razdejanih vstane in odide, je to sestavni del celotne izkušnje. Všeč mi je interakcija med igro in publiko."

Sarah Kane zanima gledališče kot performativno dejanje, ki ga sproža gledališki tekst. Interakcijo med igro in publiko razume kot nekakšno ritualno dejanje, ki dobesedno trga in žrtvuje protagoniste svojih dram, da bi dekonstruirala novodobni svet manka etike in sprevrženosti ideologij. Njeni teksti znotraj sodobne dramatike in gledališča verjetno najbolj radikalno kažejo na dejstvo, da je utopija prihajajočega boljšega sveta seveda nerealna in da gledališče noče in ne more postati substitut za realnost, da ne razpolaga s tem, kar Fischer-Lichtejeva označi kot *transformativni potencial*. Gledališče krutosti Sarah Kane izreka tisto, o čemer se ne govori.

V gledališču in skozi gledališče hoče vedno znova spregovoriti o ranah, ki v svetu simulakrov in hiperprodukcije medijskih vzporednih realnosti pričajo o tem, da smo izpostavljeni realnemu. Tako se vedno znova in radikalno vrača h krutosti, ki je po Badiouju pomembna literarna tema tega stoletja. Razmišljati hoče »o krutosti, ki je hkrati snov in vir literarne produkcije«. (Badiou, XX. stoletje) O dejstvu, da »krutost v tem stoletju ni bila toliko moralno, temveč bolj estetsko vprašanje (še en dolg, ki ga imamo do Nietzscheja). Pomislimo na Artauda in na njegovo zahtevo po gledališču krutosti, na Bataillova razmišljanja o žrtvovanju ...«

Če še v slovenščini preberemo drobno knjigo, v katero je uokvirjena zaenkrat še edina v Sloveniji neuprizorjena, predzadnja igra britanske dramatičarke Sarah Kane s težko prevedljivem naslovom *Crave* ali *Skomine*, in je pred kratkim izšla v zanimivi knjižni zbirki Prehodi XS zavoda Emanat (Ljubljana, 2008, prevod: Katja Kosi, spremna beseda: Primož Jesenko), ta niz poetičnih monologov, ki jih v primerjavi z njenimi prejšnjimi besedili še močneje odlikuje jezik, vzbujajoč močne vizualne podobe, se spomnimo na naslednje dejstvo, ki je v veliki meri povezano s sodobnim (ne več) dramskim in hibridnim gledališčem oziroma uprizoritvenimi praksami:

(Rečeno z besedami Erike Fischer-Lichte) Sarah Kane in njene slovenske kolege, o katerih teče beseda v naših zapisih o živem gledališču za revijo *Dialogi*, zanima predvsem preobražanje meja, »pragov – npr. med odrom in prostorom občinstva, igralci in gledalci, posameznikom in skupnostjo ali umetnostjo in življenjem«. Zanima jo gledališče kot performativno dejanje, ki ga sproža gledališki tekst. Kaneova tudi v *Skominah* ustvarja scenarije za novodobna ritualna trganja temeljnih postulatov in koordinat sodobne civilizacije: njenega manka etike. Pri tem, kot natančno poantira Jesenko, »zgodbe ni mogoče povzeti enoznačno, centralna perspektiva odpove (...) Besede so asociativno goste in z zgodovino.«

Hkrati pa, če še enkrat uporabimo Jesenkove besede »tekst pred nami kliče, kriči po naselitvi v prostor-čas (telesa), stavi na moč uprizarjanja ...« Sarah Kane tako zavestno vzpostavlja močno interakcijo med igro in publiko, ki jo razume kot nekakšno ritualno dejanje: dobesedno trganje in žrtvovanje protagonistov svojih dram, da bi dekonstruirala novodobni svet manka etike in sprevrženosti ideologij. Njeni teksti znotraj sodobne dramatike in gledališča verjetno najbolj radikalno kažejo na dejstvo, da je utopija prihajajočega boljšega sveta seveda nerealna in da gledališče noče in ne more postati substitut za realnost, da ne razpolaga s tem, kar Fischer-Lichtejeva označi kot *transformativni potencial*. Da pa lahko – in to je verjetno najbolj produktivna funkcija dramatike in gledališča – skozi žrtvovanje in rituale izpostavlja dejstvo, da »boljši svet ostaja utopija – poslednja utopija dvajsetega stoletja«.

Skomine

Avtor: Sarah Kane Založba: Zavod EMANAT / Prehodi XS, št. 2 ISBN: ISBN 978-961-91990-3-9 Opis: prevod: Katja Kosi, Spremna beseda: Primož Jesenko